

Orosz barátaim viszontlátása, magyarországi látogatása, az én hozzájuk való kirándulásom élményei, mint már érintettem, mind füstbe mentek. Gyevelék ugyan a megbeszélés szerint, mint elsőik, már 1914 júniusának vége felé Riminiben voltak. Ezt egy frigiai sapkás nő mellképével díszített levelezőlapon közölték is velem. De nemsokára egy második kártyájukat vettem, ezen egy kozákroham képe volt, s itt már arról értesítettek, hogy édesatyjuk váratlanul magához hívta őket; így a legrövidebb úton, Görögországon keresztül sietnek hozzá. Hozzá tették, hogy nem hiszik ezek után, hogy ebben az évben látni fogjuk egymást.

Gyeveléknek, sajnos, nagyon is igazuk lett, s mi már nem láthattuk többé egymást ebben az életben. Tavaly, hosszú kutatógatások után, a Magyar Vöröskereszt útján annyiban kaptam róluk hírt, hogy Nyina Gyevel még 1920-ban meghalt, húga állítólag él, írtam is a megadott címére azonnal, de választ nem kaptam.

Nem tudom, él-e valaki Gorkij családjából, talán a fia, esetleg Budbergné? Úgy vélem érdemes volna valakinek, aki hozzáférhet, alkalminlag utána érdeklődni a hagyatékában annak, nincsenek-e ott munkák magyar szerzőktől? Ha igen, úgy azok szinte bizonyosan az én küldeményeimből valók lesznek.

Lehetséges, hogy a gyűjteménynek egyetlen darabjára sem fognak ma már rábukkanni. Én ennek ellenére is mindig meglepődéssel s némi jogos büszkeséggel fogok visszagondolni az oly önzetlen érzéseim között, negyvenhét évvel ezelőtt oroszországi missziós útjára elindított ládára. Meggyőződésem, hogy a maga nemében talán első kis magyar szépirodalmi könyvtár volt ez, amely akkor a maitól sokkal távolabb eső orosz földön a feladatát bizonyára sikerrel teljesítette.

TIBORC ZSIGMOND

TUBA KÁROLY EMLÉKEZETE

(Az Irodalmi Tanács nevében mondott gyászbeszéd szövege alapján.)

Amidőn az Irodalmi Tanács nevében utolsó üdvözetlet mondtam Tuba Károlynak, író társamnak és barátomnak, feltűnt lelki szemeim előtt egész életútja, amely egybeesett a magyar munkásmozgalom izgalmas, harcoss múltjával. És előttünk állt egy küzdelmekben, eredményekben gazdag élet, Tuba Károly élete.

1896-ot írunk, a Millenium éve. Egy 17 éves vidéki cukrász feljön Pestre, pályát akar cserélni. Vonzza a könyv, a vers, a tudomány. Öt év múlva kezében a tanítói oklevél.

Ekkor, 1901-et írunk. Csakhamar megtalálja a fiatal író a maga útját, hiszen 1902-ben, 23 éves korában novella, 1905-ben, 26 éves korában verseskötvet adott ki. 1914-ig, az első világháború kitöréséig már hat könyve jelent meg, de a reá következő műve, amely már a beérkezett szocialista költőt mutatja, csak 1918-ban kerülhetett nyilvánosságra, mert ebben a kötetében a *Megváltó viharban*, már olyan versek vannak, amelyeket csak titokban lehet szavalni. Már 1914-ben így ír *Az átok* című versében:

Az utcán sápadt, félnék rettegése,
Siránkozások, aggódó jajok:
Anyák, testvérek, rokonok, barátok
Arcán az örök választalan kérdés:
Miért? kiért?

Itt olvashatjuk költői hitvallását is:

Az örületnek poshadt korszakában
Tépett, rongyosan bujkál az igazság
Ki jajduljon föl, hogyha nem a költő?
A szabadságnak kósza villámai
Ki szítsa föl s ki fogja lángkévébe
Ha nem a költő harsogó szava?

(*Költők, 1916.*)

Az első világháborút megelőző években alakult a Munkásműkedvelők Országos Szövetsége, majd abból a Munkások Irodalmi és Művészeti Országos Szövetsége (MIMOSZ), ahol a szocialista írók, művészek fogtak össze, hogy a hazug, ponyva és giccs irodalom helyett igazi irodalmat, igazi művészetet és zenét nyújtsanak a munkásoknak. Itt találjuk Tuba Károlyt is, versei igen népszerűek, és alig van munkáskultúrest, hogy egy-két Tuba verset ne szavalnának.

Különösen *Egy tanú nem tanú* című kis balladája vált országosan népszerűvé, amelyet többszázszor szavaltak.

De kellett új gyermekirodalom is a mi gyermekeinknek. Tuba, Farkas Antallal és a többi szociáldemokrata íróval, ezt is megteremtette. Megszülettek a szocialista mesék, elbeszélések, ifjúsági regények, amelyek jórészt a szerző maga mondta el a „Gyermekbarátok” összejövetelein.

A Tanácsköztársaság idején aktív politikai szerepe volt Tuba Károlynak, amelyért négy évi börtönnel sújtotta a reakció. Itt születtek meg a *Börtönszonettek*, Tuba Károly legértékesebb munkája, amelynek minden sorát szíve vérével írta. Szabadulása után természetesen állásától is megfosztották, és igen súlyos anyagi helyzetbe került.

A főlzabadulás meghozta számára is az elégtételt. Nemcsak „eszméi diadal”-át érte meg, hanem megkapta jól megérdemelt igazgatói nyugdíját és mindazt, ami joggal megillette. Csak egy fáj az öregedő és beteges költőnek, hogy a *Börtönszonettek* nem kerültek újra kiadásra. Reméljük, hogy újra forgalomba kerülnek ezek a gyönyörű, a politikai foglyok életét költői erővel érzékeltető, feledhetetlen költemények.

De nemcsak az író, az embert is nagyon szerették. Ha rágondolunk, mindig előttünk van mosolygó szeme, behízelgő, zengő hangja, szerettük ezt a mesészerű jó embert, aki mindig melegséget, derűt, bizalmat és szeretetet árasztott maga körül.

Nyugalommal, türelemmel fejezte be pályáját, mint ahogy a mindennapi élet tűszúrásait is a legnagyobb türelemmel viselte, csak az bántotta, hogy fájdalomt okoz hitvesének, akit rajongásig szeretett, és aki annyi féltő gonddal ápolta, gondozta.

Egy tanú nem tanú közismert versében megírta, hogyan utasítják el a zsellér panaszát, mert leánya tönkrevődjének nem volt más tanúja, mint az isten, már pedig „egy tanú nem tanú”. Nos az ő életének ezer, meg tizezer tanúja van. Mi mind hitet teszünk, hogy megtette kötelességét. Soha egy pillanatra el nem tántorodott attól a piros zászlótól, amelyre ifjúságában felesküdt.